

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยประยุกต์ โดยวิธีเชิงพรรณนาและเชิงปริมาณจากการออกแบบสอบถามและสัมภาษณ์ผู้ประกอบการค้าประเภทต่าง ๆ รวมถึงหน่วยงานเจ้าหน้าที่ของรัฐในเขต 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย และ 5 รัฐชายแดนตอนเหนือของมาเลเซีย ตลอดจนการรวบรวมสถิติการค้าชายแดนและเอกสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยด้านการค้าชายแดนของประเทศไทยและมาเลเซีย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในที่นี้เป็นผู้ประกอบการค้าประเภทต่าง ๆ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการค้าชายแดนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย ประกอบด้วย จังหวัดสงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ 5 รัฐชายแดนภาคเหนือของมาเลเซีย ประกอบด้วย รัฐเคดาห์ รัฐเปอร์ลิส รัฐกลันตัน รัฐปีนัง และรัฐเปรัก

โดยประชากรดังกล่าวของไทยที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย มีดังนี้

ตารางที่ 3.1 จำนวนผู้ประกอบการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย ที่ทำการค้าผ่านด่านศุลกากร

จังหวัด	จำนวนผู้ประกอบการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย		รวม (ราย)
	ผู้ส่งออก (ราย)	ผู้นำเข้า (ราย)	
สงขลา	130	123	253
สตูล	6	13	19
ปัตตานี	2	6	8
ยะลา	29	7	36
นราธิวาส	30	83	113
รวม	197	232	429

ที่มา : สำนักงานพาณิชย์จังหวัด และด่านศุลกากร 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้, 2545

จากตารางที่ 3.1 จะเห็นได้ว่า จังหวัดสงขลามีจำนวนผู้ประกอบการค้าชายแดนระหว่าง ไทย-มาเลเซีย มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 253 ราย แยกเป็น ผู้ส่งออก 130 ราย ผู้นำเข้าสินค้าจากมาเลเซีย 123 ราย รองลงมาเป็นจังหวัดนราธิวาส มีจำนวนผู้ประกอบการค้าชายแดนไทย-มาเลเซียที่ต้องตาม กฎหมายผ่านด่านศุลกากร 113 ราย แยกเป็น ผู้ส่งออกสินค้าไปมาเลเซีย 30 ราย และผู้นำเข้าสินค้าจากมาเลเซีย จำนวน 83 ราย ส่วนจังหวัดปัตตานีนั้นมีจำนวนผู้ประกอบการค้าชายแดนไทย-มาเลเซียน้อยมากเพียง 8 ราย แยกเป็น ผู้ส่งออก 2 ราย และผู้นำเข้าสินค้า 6 ราย เนื่องจากจังหวัดปัตตานีไม่มีพรมแดนติดกับประเทศ มาเลเซีย การส่งออกหรือนำเข้าสินค้าต้องไปพึ่งการส่งออกทางจังหวัดสงขลาแทน โดยผ่านด่านศุลกากรสะเดา และด่านศุลกากรปาดังเบซาร์

ตารางที่ 3.2 จำนวนผู้ประกอบการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย ใน 5 รัฐของมาเลเซียที่ทำการค้าผ่านด่าน ศุลกากร

หน่วย : ราย

ประเทศมาเลเซีย / รัฐ	จำนวนผู้ประกอบการค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย
รัฐเปรัก	16
เคดาห์	31
เปอร์ลิส	24
กลันตัน	20
ปีนัง	55
รวม	146

ที่มา : สถานทูตไทยประจำกรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย, 2545

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้วิธีการกระจายกลุ่มตัวอย่างในอัตราส่วนที่เท่ากัน เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างมีการกระจายอย่างทั่วถึงเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนไม่มากนัก โดยใช้สัดส่วน 1:2 กล่าวคือ ถ้าเป็นผู้ประกอบการค้าชายแดน เก็บ 10 ตัวอย่างต่อ 1 จังหวัด หรือต่อ 1 รัฐ หากเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งสองประเทศ เก็บกลุ่มตัวอย่างจังหวัดหรือรัฐละ 5 ตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยไม่ใช้สูตรคำนวณหาขนาดตัวอย่างดังเช่นงานวิจัยอื่น ๆ การเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีพบปะบังเอิญ เพื่อสะดวกในการเก็บข้อมูลโดยเก็บข้อมูลจากผู้ที่ยินดีให้สัมภาษณ์

ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

- (1) **ขั้นเสนอโครงการวิจัย** เพื่อรอการอนุมัติทุนอุดหนุนการวิจัย ตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2544 ถึงเดือนกันยายน 2544 (ประมาณ 4 เดือน)
- (2) **ขั้นออกแบบเครื่องมือ** โดยออกแบบสอบถามเกี่ยวกับการค้าชายแดนไทย - มาเลเซีย โดยปรับแก้ไขพร้อมส่งไปยังที่ปรึกษาโครงการวิจัย เพื่อความสมบูรณ์ และเที่ยงตรงของเนื้อหา (ประมาณ 2 เดือน)
- (3) **ขั้น Pre-Test** โดยผู้วิจัยนำเครื่องมือสร้างเสร็จสมบูรณ์แล้วไปทดสอบเก็บกับผู้ประกอบการค้าประเภทต่าง ๆ จำนวน 10 ราย ในเขตพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีที่มีได้เป็นกลุ่มตัวอย่างวิจัยในครั้งนี้แต่ประการใด จากนั้นนำมาปรับแก้ไขใหม่อีกครั้งให้สอดคล้อง และรองรับกับสภาพเป็นจริงต่อไป (ประมาณ 1 เดือน)
- (4) **ขั้นเก็บแบบสัมภาษณ์** ทำการวางแผนอย่างเหมาะสม เพื่อดำเนินการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้ประกอบการค้า และเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการค้าชายแดนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย และ 5 รัฐตอนเหนือของประเทศมาเลเซีย (ประมาณ 5 เดือน)
- (5) **ขั้นเก็บข้อมูลเอกสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง** เป็นเอกสารเชิงวิชาการ เอกสารการประชุมสัมมนา สถิติข้อมูลการค้าชายแดนของไทยมาเลเซีย และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และค้นคว้าข้อมูล (ประมาณ 3 เดือน)
- (6) **ขั้นประมวลผลข้อมูล** ผู้วิจัยนำข้อมูลที่สัมภาษณ์มาได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์แบบสัมภาษณ์ และคัดแบบสัมภาษณ์ออกไป โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์มาทำการวิเคราะห์ผลในประเด็นต่าง ๆ (ประมาณ 1 เดือน)
- (7) **ขั้นวิเคราะห์ผลการวิจัย** กล่าวคือ เป็นการนำแบบสัมภาษณ์ที่ทำการประมวลผลแล้วมาทำการอธิบายตีความ และวิเคราะห์เชิงวิชาการเกี่ยวกับการค้าชายแดนระหว่างไทย - มาเลเซีย (ประมาณ 2 เดือน)
- (8) **ขั้นเขียนรายงานวิจัย** เป็นช่วงที่นำประเด็นสภาพลักษณะ สภาพการค้า การเตรียมความพร้อมทัศนคติของผู้ประกอบการ และเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน และประเด็นปัญหาอุปสรรคข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์จากการวิจัยทำการเขียนเป็นรายงานที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า (ประมาณ 2 เดือน)
- (9) **ขั้นพิมพ์รายงานและเสนอผลการวิจัย** แก่มหาวิทยาลัยศรีปทุม ผู้ให้ทุนอุดหนุนการทำวิจัย (ประมาณ 1 เดือน)

แบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยประยุกต์ โดยวิธีเชิงพรรณนาและเชิงปริมาณจากการออกแบบสัมภาษณ์ ผู้ประกอบธุรกิจการค้าบริเวณชายแดนไทย-มาเลเซีย และสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ทั้งฝ่ายไทยและมาเลเซียบริเวณชายแดนของประเทศทั้งสองที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการค้าชายแดน พร้อมทั้งรวบรวมข้อมูลเอกสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการค้าชายแดน

ขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนลงพื้นที่ภาคสนาม

1) บริเวณ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย ผู้วิจัยดำเนินการวางแผนติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดการเดินทาง และปฏิบัติงานภาคสนาม เก็บข้อมูลจาก 5 จังหวัดดังกล่าว ช่วงเดือนเมษายน - พฤษภาคม 2545

2) บริเวณ 5 รัฐชายแดนของมาเลเซีย ผู้วิจัยต้องจัดการเกี่ยวกับการเตรียมตัวเข้าประเทศมาเลเซีย โดยเดินทางไปสำรวจเส้นทาง ลักษณะสภาพแวดล้อมก่อนเดินทางไปเก็บข้อมูล จากนั้นทำประกันรถยนต์ของมาเลเซียเพื่อนำรถยนต์ของผู้วิจัยเข้าไปเก็บข้อมูลใน 5 รัฐของมาเลเซีย เพื่อความสะดวกในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยต้องนำรถยนต์ไปตีทะเบียนมาเลเซียทั้งด้านหน้าและด้านหลังของรถ ที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ต้องเดินทางไปแปลใบขับขี่รถยนต์ของผู้วิจัยเป็นภาษาอังกฤษ ณ สำนักงานขนส่ง จังหวัดสงขลา ต้องแปลคู่มือทะเบียนรถยนต์ของผู้วิจัยเป็นภาษาอังกฤษ ณ สำนักงานขนส่ง จังหวัดสงขลา ดำเนินการเรื่องพาสปอร์ตของผู้ช่วยวิจัยที่จะเดินทางไปช่วยเก็บข้อมูลที่มาเลเซียโดยทำพาสปอร์ตที่กงสุลไทยหลักสี่ กรุงเทพมหานคร เตรียมแบบสัมภาษณ์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมคู่มือที่การเดินทางเพื่อวางแผนการเก็บข้อมูลแต่ละแห่ง จนกระทั่งถึงวันลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยไปพักเตรียมความพร้อมที่อำเภอสะเคา จังหวัดสงขลา เข้าจึงแสดมปีพาสปอร์ตออกจากเมืองไทย ณ บริเวณด่านสะเคา จังหวัดสงขลา เข้าสู่ประเทศมาเลเซีย ณ รัฐเคดาห์ โดยต้องแสดมปีพาสปอร์ตเข้าประเทศมาเลเซียที่ด่านบูกิตกาบูอิตัม (จังโหลน) รัฐเคดาห์ จากนั้นต้องจอดรถยนต์บริเวณด่านดังกล่าวเพื่อขออนุญาตกรมการขนส่งทางบกของมาเลเซีย (JBJ) นำรถยนต์จากประเทศไทยเข้ามาวิ่งในประเทศมาเลเซีย จนกระทั่งเจ้าหน้าที่ของมาเลเซีย (JBJ) ออกป้ายวงกลมชั่วคราวให้จึงสามารถผ่านด่านไปได้ ขณะเดียวกันต้องเตรียมความพร้อมด้านน้ำมันเชื้อเพลิง ซึ่งผู้ขับขี่ต้องเติมน้ำมันเอง เชื้อรถเองไม่มีบริการ และประการสุดท้ายต้องทำการแลกเงินบาทไทยเป็นเงินริงกิตของมาเลเซีย ขณะที่เดินทางเข้าเก็บข้อมูล 1 เหรียญ (ริงกิต) ประมาณ 11.25 บาทไทย เนื่องจากเข้าเขตมาเลเซียไปสัก 3 กิโลเมตร จะไม่รับเงินบาทไทย จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยต้องเตรียมการในครั้งนี้

เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยทำการสร้างเครื่องมือโดยผ่านความถูกต้องของเนื้อหา (Validity) ผ่านความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ และอัครราชทูตไทยฝ่ายพาณิชย์ประจำกรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย โดยเน้นประเด็นมุมมองของผู้ประกอบการธุรกิจการค้าชายแดน และเจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งสองประเทศที่มีต่อธุรกิจการค้าชายแดนไทย - มาเลเซีย สภาพการค้าชายแดน การเตรียมความพร้อมเพื่อพัฒนาธุรกิจ การค้าชายแดนระหว่างประเทศทั้งสอง และประเด็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคพร้อมแนวทางแก้ไขปัญหาการค้าชายแดนของประเทศไทย - มาเลเซีย

การรวบรวมข้อมูล

(1) **ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)** เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยลงพื้นที่ภาคสนามด้วยตัวเอง พร้อมผู้ช่วยนักวิจัยเพื่อสัมภาษณ์ผู้ประกอบการค้าประเภทต่าง ๆ และสัมภาษณ์ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐบริเวณชายแดนไทย - มาเลเซีย ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 5 รัฐภาคเหนือของมาเลเซีย การเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีพหุประสงค์แบบแยกเป็น

1) เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจากผู้ประกอบการค้าประเภทต่าง ๆ ในเขต 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย จังหวัดละ 10 ตัวอย่าง (5 × 10)	จำนวน 50 ตัวอย่าง
2) เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจากผู้ประกอบการค้าประเภทต่าง ๆ ในเขต 5 รัฐชายแดนของมาเลเซีย รัฐละ 10 ตัวอย่าง (5 × 10)	จำนวน 50 ตัวอย่าง
3) เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจากเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลไทยใน 5 จังหวัด ชายแดนภาคใต้ของไทยที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการค้าชายแดน ไทย - มาเลเซีย เก็บจังหวัดละ 5 ตัวอย่าง (5 × 5)	จำนวน 25 ตัวอย่าง
4) เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจากเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลมาเลเซียใน 4 รัฐ ชายแดนของมาเลเซียที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการค้าชายแดน ไทย - มาเลเซีย เก็บรัฐละ 5 ตัวอย่าง (5 × 5)	จำนวน 25 ตัวอย่าง
รวมกลุ่มตัวอย่างที่เก็บข้อมูล	จำนวน 150 ตัวอย่าง

ปรากฏว่าการเดินทางเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจากผู้ประกอบการค้าชายแดนประเภทต่าง ๆ และจากเจ้าหน้าที่ของรัฐของประเทศทั้งสองที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการค้าชายแดนผู้วิจัยสัมภาษณ์ได้ทั้งสิ้น

จำนวน 151 ตัวอย่าง จากนั้น ผู้วิจัยทำการคัดแบบสัมภาษณ์ที่ไม่สมบูรณ์ออก จำนวน 5 ตัวอย่าง คงเหลือแบบสัมภาษณ์ที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลทั้งสิ้น จำนวน 146 ตัวอย่าง การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างนั้น ขณะสัมภาษณ์มีลูกค้านำติดต่อดีของก็ต้องหยุดและเลิกการสัมภาษณ์บ่อยครั้ง จนไม่สามารถเก็บข้อมูลได้ต่อไป จึงต้องเดินทางไปเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างรายต่อไปใหม่ หลังเสร็จสิ้นการเก็บกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจาก 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย และ 5 รัฐของมาเลเซีย ปรากฏว่า สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างมาเกินกว่าที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่เกินมาทำการวิเคราะห์ด้วยเพราะเป็นแบบสัมภาษณ์ที่ลงพื้นที่สนามจริง ขณะเก็บข้อมูลภาคสนามได้เกิดปัญหาอุปสรรคสำคัญประการหนึ่ง นั่นคือ การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์ ทำให้การเก็บข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ของรัฐต่ำกว่าเป้าหมายที่วางไว้

(2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการค้าชายแดนไทย - มาเลเซีย ช่วงปี พ.ศ. 2538 - 2544 ที่ผ่านมา ซึ่งเก็บรวบรวมจากหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน เช่น กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กรมการค้าต่างประเทศ สำนักงานการค้าต่างประเทศ กรมศุลกากร ธนาคารแห่งประเทศไทย สาขาภาคใต้ สำนักงานพาณิชย์จังหวัดชายแดนภาคใต้ กระทรวงการต่างประเทศ ด่านศุลกากรประจำชายแดนภาคใต้ของไทย สำนักงานคณะกรรมการความร่วมมือประเทศเพื่อนบ้าน สถานทูตไทยประจำกรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย สำนักสถิติแห่งชาติ หอสมุดแห่งชาติ หอสมุดสภาวิจัยแห่งชาติ หอสมุดมหาวิทยาลัยรามคำแหง และหอสมุดมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้จากผู้ประกอบการกิจการค้าชายแดนประเภทต่าง ๆ และเจ้าหน้าที่ของรัฐบริเวณชายแดนไทย - มาเลเซีย ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย และ 4 รัฐตอนเหนือของมาเลเซีย มาทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา และเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติพื้นฐานอย่างง่ายเพื่อให้ผู้ที่ไม่มีความรู้ด้านสถิติขั้นสูง สามารถทำความเข้าใจได้ง่าย สามารถนำผลไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ประกอบด้วย ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย